



Borisas Larinas

Rusų kalbininkas, sociolingvistas, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys. Gimė 1893-01-17 Poltavoje, Ukrainoje. Mirė 1964-03-26 Leningrade (dabar Sankt Peterburgas), Rusijoje.

1902–1906 m. mokėsi Kamenec-Podolsko gimnazijoje, 1906–1910 m. – Kijevo kolegijoje, 1914 m. baigęs Kijevo universiteto Istorijos-filologijos fakultetą, įgijo filologijos specialybę ir buvo paliktas prie universiteto rengtis profesūrai. 1916 m. tobulinosi Petrogrado (dabar Sankt Peterburgas) universitete. Nuo 1919 m. dėstė Petrogrado (vėliau Leningrado) pedagoginiame institute, nuo 1924 m. – ir Leningrado universitete. 1922 m. tapo profesoriumi. Per Antrąjį pasaulinį karą dėstė Taškento, Jaransko, Maskvos aukštosiose mokyklose. Ukrainos Mokslų akademijos narys korespondentas (1945), filologijos mokslų daktaras (1948). 1949 m. išrinktas Lietuvos TSR Mokslų akademijos tikruoju nariu.

Pirmą kartą į Lietuvą Borisas Larinas atvyko 1913 m. dar būdamas Kijevo universiteto studentu. Šios kelionės metu susidomėjo Nemunaičio ir kitomis lietuvių šnektomis. 1926 m. paskelbė 1913–1914 m. kelionių po Lietuvą metu surinktą „Medžiagą iš lietuvių dialektologijos“ („Materialy po litovskoj dialektologii“, 1926).

Kai 1944 m. buvo diskutuojama dėl Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos, Maskvoje esantiems Lietuvos komunistams iškilo klausimas dėl vakarinių Lietuvos sienų. Šiam klausimui nagrinėti buvo sudaryta komisija, kuriai vadovauti paskirtas lietuvių etimologijos tyrinėtojas profesorius Borisas Larinas. Pagrindinis komisijos tikslas buvo nustatyti, kiek teritorijos turėtų būti prijungta prie Lietuvos. Pagal paruoštą pasiūlymą, prie Lietuvos TSR turėjo būti prijungta Tilžė,

Įsrutis, Gumbinė, Tolminkiemis – sovietų Lietuvos siena turėjo puslankiu priartėti per 60 kilometrų nuo Karaliaučiaus miesto, kuris, komisijos supratimu, turėjo tapti laisvuju miestu, koks prieškarui buvo Dancigas.

1951–1953 m. gyveno Vilniuje. Dėstė Vilniaus valstybiniame universitete ir iki mirties buvo šio universiteto Istorijos-filologijos fakulteto Mokslinės tarybos narys. 1951 m. paskirtas Lietuvos TSR Mokslų akademijos Lietuvių kalbos instituto poskyrio vedėju, 1952 m. – Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams (iki 1953 m.)

Nuo 1953 m. dėstė Leningrado universitete. B. Larino iniciatyva 1960 m. šiame universitete žodynams rengti įkurtas mokslinis leksikografijos centras, vėliau pavadintas B. Larino vardu. Tyrinėjo rusų kalbos istoriją, dialektologiją, leksikologiją ir leksikografiją, ukrainiečių, lietuvių kalbas, sanskritą.

1963 m. profesorius B. Larinas organizavo pirmąją ekspediciją į buvusios Samaros gubernijos (dabar Saratovo sritis Jeršovo r.) Černapadinos (rus. Čiornaja padina, lietuviškai būtų Juodoji loma ar įduba, Juodasis slėnis) sodžių, kur po 1863 m. sukilimo buvo ištremta daug lietuvių. Černapadinos lietuviai iki 1937 m. dar turėjo savo lietuvišką mokyklą, kuri vėliau buvo uždrausta, mokytojai suimti, dalis jų net sušaudyta. Šios ekspedicijos tikslas buvo 1863–1864 m. sukilimo lietuvių tremtinių kalbos tyrinėjimas. Dėl agresyvios marizmo (tarybinės valdžios propaguota teorija, 1930–1940 m. taikyta įvariose kalbotyros srityse) kampanijos B. Larino tyrinėjimai nuolat buvo vertinami iš ideologinių pozicijų, jis buvo kritikuojamas dėl užsienio šaltinių tyrinėjimo. Ši teorija neigiamai veikė ir lietuvių kalbotyros raidą.

Mokslinė veikla – kalbotyra. Daugiau kaip 50 metų tyrinėjo rusų kalbos istoriją, tarmes, baltų kalbas ir ryšį su slavų kalbomis, senuosius indų tekstus, kt. Paskelbė daugiau kaip 120 mokslo darbų (apibendrinamųjų monografijų, straipsnių, apžvalgų, vertimų). Su kitais rašė rusų bendrinės kalbos aiškinamąjį žodyną („Tolkovyj slovar' russkogo jazyka“, 4 t., 1934–1940), redagavo S. Rozeno „Rusų-lietuvių kalbų žodyną“ („Russko-litovskij slovar“, 1941), dalį V. Barono ir V. Galinio „Rusų-lietuvių kalbų žodyno“ (t. 1, 1967). Nuo 1934 m. vadovavo senosios rusų kalbos (XI–XVIII a.) žodyno medžiagos rinkimui ir rengimui (darbas nutrauktas 1949 m.), paskelbė žodyno projektą („Proekt Drevnerusskogo slovarja“, 1936). Inicijavo rusų kalbos atlaso sudarymą, 1948 m. paskelbė ukrainiečių kalbos dialektologijos atlaso medžiagos rinkimo programą, parengė (su J. Balčikoniu ir J. Senkumi, 1951 ir 1956) „Lietuvių kalbos atlaso medžiagos rinkimo programą“, 1950 m. dalyvavo pirmojoje dialektologinėje ekspedicijoje Prienų rajone šio atlaso medžiagai rinkti. 1964 m. B. Larino iniciatyva surengta ekspedicija į Saratovo sritį 1863 m. ištremtų lietuvių sukilėlių palikuonių kalbai aprašyti. Svarbiausi veikalai: „1696 m. Ludolfo rusų kalbos

gramatika“ („Russkaja grammatika Ludol'fa 1696 g.“,1937), „1586 m. Paryžiaus moskovitų žodynas“ („Parižskij slovar' moskovitov 1586 g.“, 1948), „Rusų-anglų kalbų žodynas – Ričardo Džeimso dienoraštis“ („Russko-anglijskij slovar' – dnevnik Ričarda Džeimsa“, 1959). Parašė lietuvių leksikografijos apžvalgą (1957). Išvertė į rusų kalbą P. Cvirkos romaną „Žemė maitintoja“ (1952).

Parengė

LMA Organizacinio skyriaus
vyriausioji specialistė Valerija Paškauskienė

Naudoti šaltiniai:

LMA archyvas, asmens byla.

Sabaliauskas, Algirdas. Visuotinė lietuvių enciklopedija.

Vidugiris, Aloyzas. Trys jubiliejai. Minint 1863 metų sukilimo jubiliejų. Mokslo Lietuva, 2013 m. lapkričio 4 d.

Nuotrauka iš asmens bylos.